

APORTUL VIOLONISTULUI DUMITRU BLAJINU LA PĂSTRAREA ȘI VALORIFICAREA CULTURII MUZICALE TRADIȚIONALE

THE CONTRIBUTION OF VIOLINIST DUMITRU BLAJINU TO PRESERVING AND PROMOTING
TRADITIONAL MUSICAL CULTURE

VITALIE GRIB,

doctorand,

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU 780.8:780.614.31.071.2(478)

Dumitru Blajinu, descendent dintr-o dinastie de lăutari cu vechi tradiții din nordul Moldovei, este cunoscut mai întâi de toate ca un remarcabil lăutar, fiind deosebit prin interpretarea sa firească și autentică, foarte aproape de naturalețea cântecului popular țărănesc. Totodată pe parcursul activității sale îndelungate și-a manifestat și talentul de folclorist, pedagog, cercetător. A editat numeroase colecții de folclor, valoroase și din punct de vedere al păstrării și promovării manierei autentice zonale de interpretare la vioară.

Cuvinte-cheie: lăutar, violonist, repertoriul folcloric, colecții, interpretare tradițională

Dumitru Blajinu, a descendant from a fiddler's dynasty with old traditions from the north of Moldova, manifested himself as a remarkable fiddler by being different in his natural and authentic interpretation that was very close to the naturalness of the rustic folk song. At the same time, he proved to be a talented folklorist, teacher and researcher. He published a number of collections of folklore which are of great value from the point of view of preserving and promoting the zonal authentic manner of playing the violin.

Keywords: fiddler, violinist, folklore repertoire, collections, traditional interpretation

Folclorul muzical tradițional este un domeniu de cercetare foarte important. El face parte din tezaurul cultural al neamului românesc, iar păstrarea acestui tezaur este o datorie morală a tuturor românilor, fiind un act care denotă respect față de strămoșii noștri și responsabilitate față de generațiile viitoare. Reprezentanții profesionalismului muzical, lăutarii, au purtat din generație în generație frumusețea melodiilor populare, uimind prin măiestria lor înăscută atât poporul cât și călătorii străini, care vizitau spațiu românesc. Un rol fundamental în acest sens l-au avut lăutari violoniști. Înzestrați cu mare sensibilitate și alese calități interpretative, ei au transmis prin vremuri comoara creațiilor noastre populare, lăsând amprenta variantelor interpretate, cizelând neconținut perlele folclorice moștenite.

Începând cu sec. al XVIII-lea, tarafurile de lăutari capătă o largă răspândire prin satele și orașele din Moldova. Ei se întruneau într-o breaslă, ceea ce evidențiază caracterul profesional al activității lor muzicale. Faimoșii lăutari, precum Barbu Lăutarul, Nicolae Picu, Grigore Vindereu, Năstase Ochialbi, Sava Pădureanu, Nicolae Buică, ș.a, care promovau o interpretare destul de rafinată și totodată îndrăznească, acordând virtuozității o valoare deosebită, demonstau o măiestrie uimitoare, originală. Treptat, începând cu sec. al XIX-lea se înființează diferite instituții muzicale, conservatoare, care duc la o ramificare în dezvoltarea fenomenului lăutăresc, și anume: activitatea muzicanților instrumentiști în mediul tradițional, care nu au cunoștințe teoretice muzicale pe de o parte și instrumentiști de tradiție orală, școliți în cadrul instituțiilor muzicale pe de altă parte. Evident, această instruire în cadrul învățământului muzical academic a avut o anumită influență asupra perfecționării continue a măiestriei interpretative a lăutarilor instrumentiști. În procesul de studii, practica interpretativă tradițională este îmbinată armonios cu realizările interpretative în domeniul muzicii academice.

Prin urmare, în Moldova, de rând cu tarafurile de tip tradițional, de prin sate și orașe, încep să se organizeze diferite orchestre, ansambluri de muzică populară pe lângă instituțiile de stat precum Filarmonica, syndicate, sau întreprinderi de producție. Astfel se înființează orchestra ansamblului *Joc* (1945), *Fluieraș* (1957), *Mugurel* (1966), orchestra *Folclor* (1968), *Lăutarii* (1978) și alte orchestre care activează până-n prezent în țară. Unul din faimoșii lăutari care au participat nemijlocit la formarea ansamblului *Veselia* și orchestrei *Folclor* este Dumitru Blajinu. Activitatea lui polivalentă — interpret,

dirijor, folclorist — este un exemplu demn de urmat pentru toți muzicienii ce activează în domeniul artei muzicale tradiționale.

Dumitru Blajinu s-a născut la 11 noiembrie 1934, în comuna Pererâta, plasa Lipcani, județul Hotin, într-o familie de lăutari. De la vârsta de șase ani, Dumitru Blajinu cânta la țambal, apoi la vioară, nai, clarinet și acordeon în taraful format din descendenți a două familii înrudite: Ion Vieru — primul tarafului, interpret la vioară și trompetă, Istrati Vieru — la violă-braci, Nicolae Blajinu, tatăl — la trompetă, țambal și contrabas, Ion Blajinu, fratele mai mare — la acordeon, țambal și trombon. Cu acest taraf de formulă tradițională face „Școala prispei”, cântând la nunți, cumetrii, hramuri, baluri și alte petreceri. La unsprezece ani, în 1946, participând la Olimpiada Republicană de cântece și dansuri, acompaniat de tatăl său la țambal, tânărul violonist obține premiul doi, ceea ce l-a impulsionat să decidă în favoarea carierei artistice.

Dumitru Blajinu a avut o manieră aparte de tălmăcire a repertoriului lăutăresc pe care a moștenit-o de la tatăl său, ceea ce l-a ridicat la un nivel artistic superior. Acest remarcabil lăutar era deosebit prin interpretarea sa firească și autentică, foarte aproape de naturațea cântecului popular țărănesc. Dumitru Blajinu avea un stil al său specific lăutăresc și o concepție unică de prezentare a melosului nostru popular. An de an, lăutarul și-a câștigat noi simpatii, cântând pe diferite scene, bucurându-se de o faimă tot mai mare. Melodiile de dor și jale, tânguitoarele doine le interpreta cu multă ardoare, mișcându-l până la lacrimi pe spectator.

Studiile sale muzicale le perfecționează „...la nunți și cumetrii, la horele din sat, unde a și fost observat de Victor Ciutac, pe atunci actor la Teatrul muzical-dramatic *Vasile Alecsandri* din Bălți, la îndemnul căruia vine să cânte în orchestra teatrului, devenind într-un timp conducătorul ei” [1]. La o anumită etapă a vieții, Dumitru Blajinu urmează extern cursurile Universității Populare pe lângă Casa centrală a Creației populare din Moscova, unde își aprofundează cunoștințele în teoria muzicii.

Între anii 1960–1961 activează ca instrumentist-acordeonist la Casa de Cultură din Lipcani, de unde este invitat de către Vladimir Curbet în Ansamblul *Joc* în calitate de maestru de concert-acordeonist. În 1962 se transferă în Ansamblu de tineret al Filarmonicii din Chișinău condus de marele maestru Isidor Burdin, unde se perfecționează în domeniul aranjamentului și orchestrației. În aceeași perioadă organizează la Clubul Constructorilor din Chișinău orchestra de muzică populară *Veselia* cu care participă la Festivalul Unional al Tineretului și Studenților de la Moscova, fiind menționat cu medalia de aur. Afirmându-se ca dirijor de orchestră și ca un bun violonist, Dumitru Blajinu fondează în 1967 Orchestra de muzică popular *Folclor*, a Radioteleviziunii, în fruntea căreia s-a aflat timp de aproape 18 ani.

Înființarea acestei orchestre a însemnat un eveniment important pentru cultura basarabeană, revenindu-se la tradițiile autentice ale folclorului românesc și mai cu seama la tiparele stilistice ale tarafurilor din Moldova. Grație orchestrei *Folclor*, în frunte cu Dumitru Blajinu, acestui colectiv de prestigiu, unic în felul său, în arealul românesc, fondurile Radioteleviziunii moldovenești au devenit mai bogate cu peste 1800 creații populare vocale și instrumentale. Încă de la început, orchestra *Folclor* a devenit un adevărat laborator de creație, în care muzicienii își încercau iscusința în domeniul aranjamentului orchestral și compoziției de inspirație folclorică. Orchestra constituită de Dumitru Blajinu se impunea drept model de atitudine față de materialul folcloric și tradițiile populare ale „înveșmântării” melodiei în cele mai adecvate straie ale orchestrației. El a adunat o pleiadă de instrumentiști și vocaliști renumiți printre care violoniștii Ignat Bratu, Efim Zubrițchi, violoncelistul Ion Josan, acordeonistul Sergiu Pavlov, clarinetiștii Costică Baranovschi și Simion Duja, țambalagiii Vasile Crăciun și Vladimir Sîrbu, fluiéristul Leonid Moșanu, naistul Vasile Iovu și soliștii-vocaliști: Veronica Mihai, Nina Ermurache, Angela Păduraru, Teodor Negară, Ion Bas, Nicolae Glib, Valentina Cojocar, ș.a.

În 1968 Dumitru Blajinu, cu o componență mai restrânsă de muziceni, face primele înregistrări pe bandă magnetică. Piesele folclorice culese din nordul Moldovei și prelucrate de el au impus îndeosebi viziunea originală de reactualizare și reconstituire a unor motive folclorice mai mult sau mai puțin

cunoscute, melodii de o aleasă prospețime și virtuozitate, „...Sentimentul autenticului, care l-a ghidat mereu pe Dumitru Blajinu la selectarea și alcătuirea repertoriului, înaltul profesionalism, cu care l-a realizat în postura sa de dirijor de orchestră, au făcut ca programele “Folclor”-ului să fie pe parcursul anilor, extrem de solicitate de omul muncii, care au recunoscut în doinele și horele orchestrei, cântecele satului, ale pământului, ale sufletului său” [2]. Din palmaresul înregistrărilor efectuate „...la Radio și la Televiziune, pe discuri și imagini de film realizate de Dumitru Blajinu, reținem un florilegiu de creații muzicale marcate de însemnele ineditului: *Sârba lui Nicolae Blajinu, Bătuta de la Pererâta, Iarba dorului, Mult mi-i dragă primăvara, Corăghiasca de la Poieni, La vatra jocului, La staniștea haiducilor, Busuioacă nu te-ai coace, Hai acasă, dorule, Meleag străbun și multe altele*” [3, p. 24].

Din anul 1985 Dumitru Blajinu este angajat ca metodist și șef al secției *Folclor* la Centrul Republican Științific-Metodic de Creație Populară (astăzi Centrul național de conservare și promovare a patrimoniului cultural imaterial), unde îmbogățește fondul folcloric cu numeroase creații noi, adunate la diverse festivaluri, concursuri zonale și republicane și expediții folclorice. În 1998 a fost invitat ca lector la Catedra Instrumente Populare a Universității de Stat a Artelor (astăzi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) pentru ocuparea postului didactic de dirijor de orchestră.

Pe parcursul activității sale, Dumitru Blajinu a prelucrat numeroase creații folclorice, pe care le-a inclus în culegerile publicate ulterior: *Zi-i lăută* (1973), *La vatra jocului* (1982), *Ce mi-e drag mie pe lume* (1984), *Satule, vatră frumoasă* (1987), *Primul ghiocel, Culegere de cântece pentru preșcolari și elevii claselor primare* (1993), *Cânta inima și dorul* (2000), *Antologie de folclor muzical: 1107 melodii și cântece din Moldova istorică* (2002), *Rapsodul Filip Todirașcu* (2002), *Alină, dorule, alină: Cântece și melodii populare din Moldova și Bucovina* (2008).

Antologia de folclor muzical: 1107 melodii și cântece din Moldova istorică, „...este rodul activității de lungă durată în care autorul a colectat acest bogat material și se impune nu numai numeric dar și prin calitate. Alături de modele folclorice ce provin din tot arealul geografic al Moldovei istorice, autorul introduce aici melodii și cântece culese și valorificate sau compuse de mai multe personalități ale muzicii românești ca: Anton Pann, Gavriil Muzicescu, Grigoraș Dinicu, Constantin Arvinte, alte lucrări colectate și puse în circuit de Vladimir Curbet, Constantin Rusnac, de la mulți lăutari, muzicanți amatori de pe cele două maluri ale Prutului” [4, p. 5]. Lucrarea este împărțită în capitole care cuprind diverse specii cum ar fi: Doina, Hangul, Brâul, Hora, melodii ale naționalităților conlocuitoare: bulgărești, țigănești, găgăuze, evreiești. Ultimele trei capitole conțin lucrări pentru vioară, printre care sunt melodii cu diferite scordaturi, melodii lăutărești și piese de concert, scrise și de autori cunoscuți ca Grigoraș Dinicu, Ion Drăgoi, Isidor Burdin, Serghei Pavlov.

O atenție deosebită acordă autorul *Baladelor, Cântecului doinit și Doinelor*, care după spusele lui, au suferit cel mai mult, fiind pe nedrept represate și date uitării în perioada sovietică și considerate piese învechite, pesimiste. Ce ține de *Hora mare*, pe timpurile strămoșilor noștri se cânta la *Hora satului* și la nunți, iar astăzi se cântă foarte rar. *Hangul* este la fel aproape dat uitării, interpretându-se încă în nordul Moldovei și Bucovina, unde s-au păstrat în mare parte obiceiurile nunții, costumul național și repertoriul muzical nupțial.

Materialele muzicale transcrise de Dumitru Blajinu ne demonstrează nu numai cunoașterea în profunzime a fenomenului folcloric muzical, dar și talentul violonistic de excepție al maestrului. Exemplu elocvent ar fi celebra piesă *Ciocârlia*, acea capodoperă a folclorului nostru muzical care a fost cântată de lăutari, unul mai virtuos decât altul și unde Dumitru Blajinu ne propune varianta sa inedită. Un alt prețios volum de cântece și dansuri: *Alină, dorule, alină*, conține un repertoriu bogat și divers al interpreților populari talentați din Moldova și Bucovina, în care se remarcă mai ales repertoriul de nuntă tradițională.

Analizând publicațiile de valorificare ale creațiilor populare, constatăm următoarele: „...Cărțile pe care le-a publicat (...) Dumitru Blajinu, una câte una, se înscriu în acest mod de abordare a tezaurului național și sunt, pe drept cuvânt, un crez și un ideal de neclintit în lumea diversă în care activăm și în care

viziunea romantică asupra creației populare persistă, cu aceeași vigoare ca acum aproape două secole” [5, p. 5]. Harul cu care a fost înzestrat acest vlăstar de lăutar de viță veche, vocația sa certă pentru muzica populară, intuiția fenomenală pe care a moștenit-o de la neamul Blajinilor, în sfârșit, capacitatea de muncă, exigența sa necruțătoare față de sine și cei din jur, înăspriță de un caracter prea dur, și, poate, prea direct — acesta este Dumitru Blajinu, inconfundabil, unic, în felul său, omul ce avea să-și spună un cuvânt al său, foarte personal, în cultura muzicală românească.

Referințe bibliografice

1. AGACHI, A., SPĂTARU, T. O vioară cântă. În: *Literatura și arta*. 1991, 12 sept., p. 6.
2. CURBET, V. Rapsodul nostru. În: *Literatura și arta*. 1984, 15 noiem., p. 7.
3. BLAJINU, D. *Cântă inima și dorul*. Chișinău: Cartea Moldovei, 2000. ISBN 9975-60-074-3.
4. BLAJINU, D. *Antologia de folclor muzical: 1107 melodii și cântece din Moldova istorică*. Constanța: Ex Ponto, 2002. ISBN 9736440990.

BLAJINU, D. *Alină, dorule, alină...: Cântece și melodii populare din Moldova și Bucovina*. Chișinău: Grafema Libris, 2008. ISBN 978-9975-52-025-6.